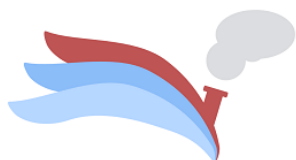

MIESZKANIA TRENINGOWE

Integracja społeczna młodzieży i młodych dorosłych
w kryzysie bezdomności

Ewaluacja programu realizowanego przez Fundację po DRUGIE
w 2018 roku

Projekt współfinansuje m.st. Warszawa

Co to za mieszkania

Mieszkania treningowe prowadzone przez Fundację po DRUGIE to program dedykowany młodzieży i młodemu dorosłemu (18 – 25 lat) znajdującym się w kryzysie bezdomności. W ramach działania młodzież ma możliwość korzystania z 10 miejsc mieszkalnych znajdujących się w różnych częściach miasta.

Dodatkowo uczestnicy programu uzyskują pomoc opiekuna mieszkań treningowych i kompleksowe wsparcie w procesie adaptacji społecznej i usamodzielnieniu.

Struktura

Fundacja po DRUGIE prowadzi **dwustopniowy program mieszkaniowy** dla młodzieży. Organizacja dysponuje ośmioma miejscami w mieszkaniach treningowych pierwszego stopnia (dwa mieszkania dla czterech osób, osobno kobiet i mężczyzn) oraz dwoma miejscami w mieszkaniu usamodzielnienia, które dedykowane jest osobom gotowym do bardziej samodzielnego i odpowiedzialnego życia.

Mieszkania są objęte wsparciem opiekuna mieszkania treningowego (dwie osoby). Nad całością – zarówno merytorycznie jak i organizacyjnie – czuwa koordynator projektu.

W mieszkaniach obowiązuje regulamin. Łamanie zasad wiąże się z koniecznością opuszczenia mieszkania.

Najważniejsze zasady to:

SPOTKANIE

TRZEŹWOŚĆ

PRACA

Najważniejsze zasady obowiązujące uczestników programu odnoszą się zatem do: **utrzymania trzeźwości** – w celach kontroli poddawani są testom, **podejmowania pracy** – w zależności od sytuacji indywidualnej może to być praca zawodowa, nauka w szkole czy uczestnictwo w terapii dziennej, ważne jest natomiast, by uczestnik podejmował działania na rzecz poprawy własnej sytuacji oraz **pozostawania w stałym kontakcie z pracownikami** mieszkań treningowych i specjalistami Fundacji po DRUGIE.

Wszyscy uczestnicy obejmowani są **indywidualnym programem readaptacji**, który ustalany jest z ich udziałem. Program jest rodzajem kontraktu socjalnego i są w nim zapisane najważniejsze informacje na temat mieszkańca, ale przede wszystkim cele, które ma osiągnąć w związku z udziałem w projekcie i które pomogą mu zmienić sytuację życiową.

Pobyty w mieszkaniu może trwać do dwóch lat.

Uczestnicy programu

W 2018 roku w programie wzięło udział **29 uczestników**, w tym: **11 kobiet i 18 mężczyzn**. Zdecydowana większość miała za sobą doświadczenie pobytu w instytucji – domu dziecka, placówce socjalizacyjnej lub resocjalizacyjnej dla nieletnich, również w zakładzie karnym. Aż 11 osób miało w swojej historii pobytu w szpitalach psychiatrycznych.

Wszyscy uczestnicy byli osobami bezdomnymi, co przede wszystkim wiązało się z brakiem wsparcia ze strony rodziny, również brakiem rodziny.

Kobiety

Najmłodsze uczestniczki programu (4 osoby) miały 18 lat, najstarsza – 25 lat.

- **6 dziewcząt miało za sobą pobyt w pieczy zastępczej**, z czego: 4 wychowywały się w rodzinach zastępczych, a 2 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, dodatkowo 1 przebywała w młodzieżowym ośrodku socjoterapeutycznym, 2 w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, 1 w zakładzie karnym
- 5 dziewcząt wychowywało się w rodzinach biologicznych
- 3 dziewcząt (z całej grupy uczestniczek) przebywała w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych
- 1 przebywała w ośrodku interwencji kryzysowej
- 2 przebywały w schronisku dla bezdomnych
- 2 przebywały w ośrodkach dla ofiar przemocy w rodzinie

Dwie mieszkanki, w chwili przyjęcia do programu były matkami. Jedna urodziła trójkę dzieci, z których dwójka znajdowała się w adopcji, a najmłodsze w pogotowiu opiekuńczym. Matka była pozbawiona władzy rodzicielskiej. Druga matka posiadała jedno dziecko, które przebywało z jej mężem. Pomimo złożoności sytuacji w obydwu przypadkach głównym celem mieszanek było odzyskanie dzieci.

Dwie uczestniczki programu (18 i 19 – latka), które opuściły go z powodu łamania regulaminu zaszły w ciążę. Żadna nie posiadała zaplecza gwarantującego stworzenie odpowiednich warunków dla dziecka.

Aż 6 dziewcząt przebywających w mieszkaniach (przed przyjęciem) leczyło się psychiatrycznie.

Mężczyźni

Najmłodszy mieszkańcy mieli 18 lat (6 uczestników), najstarszy 25 lat (1 osoba).

7 uczestników programu wychowywało się w rodzinach pochodzenia, w tym 1 osoba w rodzinie adopcyjnej. Pozostali (11) przebywali w pieczy zastępczej. 5 uczestników opuściło domy dziecka. Dodatkowo spośród wychowanków pieczy 5 przebywało w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, 1 w młodzieżowym ośrodku socjoterapii, 3 przebywało w zakładzie poprawczym, 3 w zakładzie karnym.

W grupie znajdowało się 2 uczestników, którzy w swojej historii przeszli przez wszystkie możliwe placówki dla nieletnich, a ostatnim miejscem izolacji był dla nich zakład karny.

7 uczestników przebywało w noclegowniach i schroniskach dla bezdomnych.

Aż 9 uczestników programu mieszkań treningowych przebywało (przed umieszczeniem w MT¹) w szpitalu psychiatrycznym.

1 uczestnik był ojcem, 2 uczestników oczekiwało na narodziny dziecka.

¹ mieszkanie treningowe

Doświadczenie

Mając na uwadze sytuację życiową uczestników programu i ich doświadczenia, warto przyrzeć się temu w jakim położeniu znajdują się przychodząc do mieszkań treningowych.

Rozpoznanie ich sytuacji jest istotne z punktu widzenia późniejszej oceny osiągniętych przez nich rezultatów i poczynionego postępu.

Edukacja

Zdecydowana większość posiada jedynie wykształcenie gimnazjalne, tylko dwóch uczestników miało wykształcenie średnie, z czego jedna osoba zdała maturę i w chwili przystąpienia do projektu rozpoczęła naukę w szkole policealnej.

Praca

Osoby przyjmowane do MT zwykle nie pracują zawodowo, jeśli w chwili przyjęcia do programu posiadają pracę, jest to zaledwie kilkudniowe doświadczenie. Często jest to praca na czarno. Zdecydowana większość uczestników nie posiada utrwalonych umiejętności pracy zarobkowej.

Zdrowie

Osoby z doświadczeniem leczenia psychiatrycznego (15) przyjmowane do MT zazwyczaj negują konieczność dalszej terapii, taka sytuacja dotyczyła aż 12 spośród nich.

Aż 5 mieszkanki i 13 mieszkańców było uzależnionych lub zażywało narkotyki/alkohol w sposób ryzykowny.

4 uczestniczki i 6 uczestników utrzymywało trzeźwość w chwili przystąpienia do projektu.

Czas

Najdłuższy czas pobytu w mieszkaniu treningowym wyniósł 17 miesięcy, najkrótszy 2 dni.

Zdecydowanie dłużej utrzymują się w mieszkaniach dziewczęta.

W mieszkaniu dla chłopców rotacja jest bardzo duża, a najdłuższy pobyt nie przekroczył 8 miesięcy.

W poniższej tabeli przedstawiono zestawienie dotyczące czasu pobytu:

Czas pobytu	Mniej niż 1 miesiąc	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 do 6 miesięcy	Powyżej 6 miesięcy	Powyżej 1 roku
Kobiety	1	1	6	1	2
Mężczyźni	4	7	3	4	0
Razem	5	8	9	5	2

Przyczyny opuszczenia mieszkania treningowego są różne. Zdecydowana większość dotyczy tych sytuacji, w których mieszkaniowiec usamodzielnia się – jednak to określenie użyte w tym kontekście wymaga szerszego wyjaśnienia.

Spośród mieszkańców, którzy opuścili program 13 osób dokonało samodzielnie wyboru o porzuceniu projektu. W ich ocenie za każdym razem decyzja podyktowana była możliwością funkcjonowania bez korzystania ze wsparcia Fundacji po DRUGIE, ale nie za każdym razem można uznać ten wybór za konstruktywny.

Dwie z pięciu dziewcząt, które opuściły projekt decydując się na samodzielne wynajęcie mieszkania, wróciły do programu po niespełna miesiącu, jedynie jedna mieszkanka wyprowadziła się do partnera i utrzymuje się samodzielnie. Dwie pozostałe mają duże trudności – ciąża, brak mieszkania, konieczność korzystania z placówek dla osób bezdomnych, obie obracają się w kręgach osób zażywających substancje psychoaktywne.

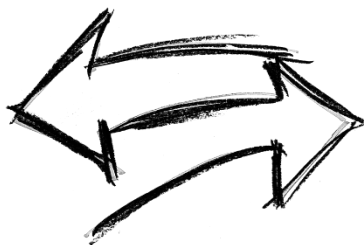
Wśród mężczyzn, którzy opuścili program w wyniku samodzielnej decyzji (ośmiu uczestników), aż trzech wynajęło mieszkania na wolnym rynku, utrzymuje pracę i radzi sobie w dorosłym życiu.

Dwóch mieszkańców wyjechało z Warszawy za pracę (jeden za granicę, drugi nad morze) – obaj po powrocie zwrócili się do Fundację po dalszą pomoc. Ich plany na usamodzielnienie się – zakończyły się niepowodzeniem.

Trzech pozostałych mieszkańców nie utrzymuje kontaktów z organizacją, jednak w chwili opuszczania projektu nie przedstawiali oni sensownego planu na dalsze życie.

Dodatkowo młodzież opuszczała projekt z powodu łamania regulaminu (ośmiu uczestników). W większości przypadków dotyczyło to nieutrzymywania trzeźwości. W takiej sytuacji znalazło się pięć osób (jedna kobieta, czterech mężczyzn).

Kolejnym powodem było niepodejmowanie przez młodzież procesu pracy nad zmianą i brak współpracy z kadrą MT. Ta sytuacja dotyczyła dwóch dziewcząt i jednego mieszkańca.

Im dłuższy jest czas pobytu w mieszkaniu treningowym, tym bardziej znacząca jest poprawa sytuacji życiowej uczestnika. W tym miejscu jednak należy zaznaczyć, że zbyt długi pobyt (powyżej roku) staje się dla mieszkańców męczący i zbyt ograniczający. Problem w tym, że nie wszyscy po kilku miesiącach, mają możliwość podjęcia pracy na tyle korzystnej finansowo, by możliwe było wynajęcie mieszkania i pełne utrzymanie się. Jednocześnie czas oczekiwania na przydział mieszkania socjalnego jest bardzo długi.

Praca nad zmianą

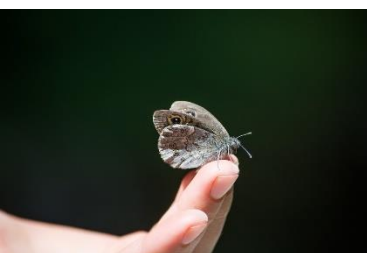
Zmiana postaw i zachowań uczestników programu mieszkań treningowych rozpoczyna się w momencie, w którym oni sami postanawiają, że chcą uczestniczyć w procesie pracy nad sobą i dążyć do poprawy. Zdarza się, że do programu włączane są osoby, które już w chwili przyjęcia posiadają określony i jasno sprecyzowany cel. Takich sytuacji było jednak niewiele.

W 2018 r. do projektu przystąpiły jedynie trzy osoby, które od samego początku deklarowały konkretne działania i potrafiły określić własne potrzeby.

Pozostali uczestnicy kierują się przede wszystkim potrzebą uzyskania dachu nad głową. Często traktują swój pobyt w MT jak pobyt w hotelu, czyli coś tymczasowego. Dopiero po pewnym czasie zaczynają orientować się, że jeśli chcą w mieszkaniu pozostać, niezbędne jest podjęcie określonych działań.

Analizując osiągnięte przez uczestników rezultaty należy ocenić, iż proces pracy podjęło 7 kobiet i 13 mężczyzn. W tym miejscu trzeba podkreślić, że proces ten nie zawsze był stabilny, a postępowanie uczestników często pozbawione stałości i konsekwencji, jednak aż 20 uczestników:

- dostrzegło możliwość zmiany własnej sytuacji i potrafiło prawidłowo ocenić swoje możliwości i szanse
- nawiązało bliskie relacje z kadrą MT oraz innymi pracownikami Fundacji po DRUGIE przypisując im role osób znaczących, na których opinii warto zwrócić uwagę
- przełamało dotychczasowe schematy życiowe (np. podjęło terapię, rozpoczęło leczenie psychiatryczne).

Formy wsparcia

Uczestnicy programu mieli możliwość korzystania z różnych form wsparcia, które były dostosowane do ich potrzeb. Oferta była dostępna w ramach działań realizowanych przez Fundację po DRUGIE, co w znacznym stopniu ułatwiało uczestnikom podejmowanie niektórych działań.

Młodzież z MT na co dzień korzystała z pomocy psychologicznej, terapii uzależnień, pomocy prawnej i doradztwa zawodowego.

Dodatkowo uczestnicy wzięli udział w innych projektach wspierających ich w aktywizacji społecznej i zawodowej:

- **Punkt Zwrotny** – doradztwo zawodowe, kursy zawodowe (projekt dofinansowany z Funduszy Europejskich)
- **Masz moc. Pokonaj przemoc** – trening zastępowania agresji, pomoc psychologiczna i pomoc prawna (dofinansowanie ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego)
- **Ja nie biorę** – terapia uzależnień, profilaktyka HIV/AIDS (dofinansowanie ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego)
- **Nowy Wspaniały Człowiek** – wolontariat, wsparcie w tworzeniu programu edukacyjnego dla usamodzielniającej się młodzieży przebywającej w placówkach (dofinansowanie ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego)
- **Ja mogę** – udział w aktywnościach kulturalnych, sportowych, rozwijanie pasji i zainteresowań (dofinansowanie ze środków m.st. Warszawy)

Możliwość kierowania do mieszkańców różnorodnej oferty w znacznym stopniu przyczynia się do wzrostu ich zaangażowania i motywacji. Niezwykle ważne i skuteczne okazuje się skupienie oferty w jednym punkcie jakim jest biuro Fundacji po DRUGIE. Jest to istotne szczególnie w pierwszych miesiącach funkcjonowania młodzieży w programie.

W tym czasie uczestnicy nabierają zaufania do organizacji i jej pracowników, budują relacje i odnajdują własną przestrzeń, z którą zaczynają się identyfikować.

Mając na uwadze liczne deficyty młodzieży (w szczególności tych osób, które przebywały w różnych placówkach): brak umiejętności poruszania się po mieście, brak zaufania do dorosłych, wysoka potrzeba samodzielności nie poparta umiejętnościami niezależnego i odpowiedzialnego funkcjonowania – oparcie pracy z mieszkańcami na oferowanych przez Fundację po DRUGIE formach wsparcia przekłada się na większą aktywność uczestników.

Zmiany

Analizując postępy uczestników należy wyróżnić kilka istotnych obszarów:

EDUKACJA

6 kobiet i 5 mężczyzn kontynuowało naukę.

PRACA

6 kobiet i 9 mężczyzn podjęło stałą pracę zarobkową i te osoby partycypowały w kosztach utrzymania mieszkania. Pracę „na chwilę” podjęły 3 kobiety i 6 mężczyzn. Warto podkreślić, że mimo, iż pracy nie utrzymali zdobyli swoje pierwsze doświadczenia w tym zakresie, co może okazać się ważne w dalszym rozwoju.

ZDROWIE

9 osób podjęło współpracę z terapeutą uzależnień w Fundacji po DRUGIE, z tego dodatkowo 1 osoba ukończyła terapię na oddziale dziennym, 1 podejmie ją w najbliższym czasie i 1 czeka na przyjęcie do zamkniętego ośrodka leczniczego.

4 kobiety i 2 mężczyzn podjęli leczenie psychiatryczne.

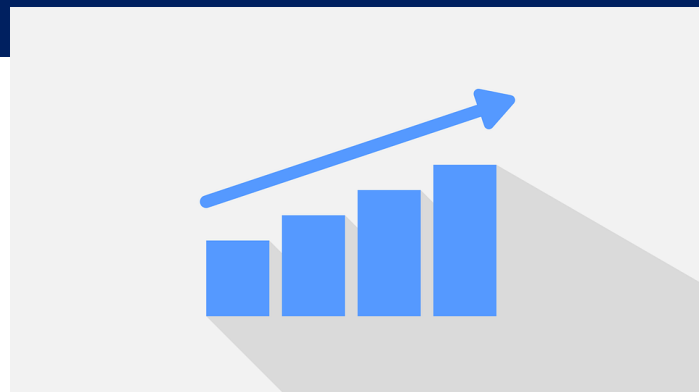
SPRAWY FORMALNE

16 osób odjęło współpracę z prawnikiem. Regulowane przez nie sprawy dotyczyły m.in. długów, spraw karnych i rodzinnych.

SPRAWY MIESZKANIOWE

16 osób złożyło wnioski o przydział lokalu socjalnego. Obecnie 1 osoba oczekuje na zakończenie remontu mieszkania i możliwość przeprowadzenia się „na swoje”.

Należy w tym miejscu odnotować, że zdecydowana większość mieszkańców opuszczających program, nadal współpracuje z organizacją i korzysta z różnych form wsparcia. Część z nich pracuje nad możliwością powrotu do mieszkania, część stara się funkcjonować samodzielnie, ale korzysta ze specjalistycznej pomocy lub po prostu utrzymuje relacje z kadrą fundacji dzieląc się swoim życiem.

Indywidualne podejście

Dokonując analizy odnoszącej się do wsparcia uzyskiwanego przez mieszkańców i osiągniętych przez nich efektów należy podkreślić, że każda osoba wchodząca do programu mieszkań treningowych otrzymuje indywidualną ofertę, która jest podyktowana jej potrzebami, nie tylko możliwościami organizacji realizującej projekt.

To podejście powoduje, że młodzież ma możliwość poprawy własnej sytuacji na różnych płaszczyznach swojego funkcjonowania.

Dla samej organizacji natomiast takie budowanie oferty jest ogromnym wyzwaniem.

Warto w tym miejscu przytoczyć kilka przykładów obrazujących wyjątkowość tej sytuacji.

PRZYKŁAD PIERWSZY

W MT przebywa mieszkanka z wadą wymowy. Kadra projektu zadbała, by uczęszczała na zajęcia z logopedą. We współpracy z wolontariuszką uczestniczka raz w tygodniu pracuje nad dykcją. To działanie jest ważne z punktu widzenia integracji społecznej mieszkanki. Wpływa na jej poczucie własnej wartości, przekłada się na budowanie relacji osobistych i środowisku zawodowym.

PRZYKŁAD DRUGI

Jedna z uczestniczek programu, która podczas wielu miesięcy współpracy z Fundacją po DRUGIE osiągnęła znaczące postępy, ze względu na wcześniejsze przewinienia została objęta systemem dozoru elektronicznego. Wobec powyższego niezbędne było dostosowanie mieszkania do wymogów wynikających z faktu odbywania kary, ale również dostosowanie zasad współpracy organizacji z uczestniczką. Dozór elektroniczny nakłada określone ograniczenia czasowe odnoszące się do przebywania poza mieszkaniem, zatem konieczne było ustalenie dla uczestniczki planu działania odpowiadającego narzuconemu w związku z dozorem harmonogramowi.

PRZYKŁAD TRZECI

Uczestniczka stanęła wobec konieczności zaopiekowania się młodszym bratem (niecałe 2 latka) oraz ewentualną decyzją (co było podyktowane skomplikowaną sytuacją rodzinną) o sprawowaniu stałej opieki nad dzieckiem.

W ramach interwencji i w celu zabezpieczenia sytuacji oraz zapewnienia komfortu uczestniczce i dziecku, przez pierwszy okres przebywali razem w mieszkaniu treningowym. W tym czasie został nawiązany kontakt z działem pieczy zastępczej Warszawskiego

Centrum Pomocy Rodzinie, uczestniczka uzyskała również pomoc psychologiczną i prawną. Po przeniesieniu dziecka do zawodowej rodziny zastępczej zostały zapewnione kontakty siostry i brata.

Powyższe przykłady pokazują, że za każdym razem praca z uczestnikiem niesie ze sobą nowe wyzwania. Ponieważ celem podejmowanych działań jest trwała zmiana, niezbędne jest dobranie takich narzędzi, które to umożliwią.

Stopniowanie pomocy

Praca z młodzieżą podzielona jest na etapy. uczestnicy początkowo przebywają w mieszkaniu treningowym (pierwszy stopień), a następnie po spełnieniu określonych w regulaminie wymagań (podjęcie i utrzymanie pracy, prawidłowa realizacja indywidualnego programu readaptacji, podjęcie procesu pracy nad zmianą), mogą zostać umieszczeni w tzw. mieszkaniu usamodzielnienia.

Mieszkanie to dysponuje dwoma miejscami, a jego mieszkańcy są już w niewielkim stopniu kontrolowani przez opiekuna.

Rozwiązanie to zostało wprowadzone po raz pierwszy w połowie 2018 roku. W mieszkaniu przebywało trzech mieszkańców. Wszyscy spełnili określone w regulaminie wymogi – jeden wyprowadził się i wynajął pokój, zwalniając w ten sposób miejsce dla kolejnego uczestnika.

Należy również zwrócić uwagę na sytuację odwrotną – mieszkaniowiec nie realizuje programu i musi opuścić projekt – wówczas Fundacja po DRUGIE proponuje mu inne rozwiązania, za każdym razem oferując dalszą współpracę. W odniesieniu do oferty mieszkaniowej jest to albo pobyt w hostelu pracowniczym (działanie finansowane z innych źródeł), albo umieszczenie w placówce dla osób bezdomnych.

Podsumowanie

Program mieszkań treningowych jest działaniem, które ewoluuje – zarówno w odniesieniu do coraz lepszych wyników samych mieszkańców (coraz mniejsza w stosunku do lat poprzednich rotacja, coraz więcej osób kontynuujących naukę i podejmujących pracę, coraz więcej uczestników utrzymujących trzeźwość i podejmujących leczenie), jak i w zakresie samej oferty (więcej miejsc, wprowadzenie mieszkania drugiego stopnia, więcej możliwości specjalistycznego wsparcia udzielanego mieszkańcom w fundacji).

Należy również podkreślić, iż zachodzące zmiany w zakresie tworzonej oferty są wynikiem podążania za potrzebami klientów i jednocześnie przekładają się na poprawę ich funkcjonowania.

Niepokojące wydaje się natomiast, iż do projektu trafia **coraz więcej osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze w wieku 18 lat**. Jest to w ostatnim okresie najliczniejsza grupa odbiorców projektu, najslabiej przygotowana do samodzielnego funkcjonowania, odznaczająca niedojrzałością i brakiem przystosowania do rynku pracy.

Kolejną, coraz liczniejszą grupą odbiorców działania są **osoby wymagające stałej opieki psychiatrycznej** – zwykle niechętnie do podejmowania leczenia. Dodatkowym problemem jest brak odpowiedniej dostępności leczenia psychiatrycznego i długi czas oczekiwania na konsultacje.

Warto również podkreślić, że często do projektu trafiają **młode mamy pozbawione władzy rodzicielskiej**. W 2016 roku w mieszkaniach treningowych przebywały dwie takie kobiety, które po niedługim czasie pobytu w projekcie odzyskały prawa do opieki nad dziećmi. W 2018 roku w mieszkaniach przebywały dwie kolejne kobiety w podobnej sytuacji.

Program mieszkań treningowych jest realizowany przez Fundację po DRUGIE i został dofinansowany ze środków m.st. Warszawy.

Projekt współfinansuje m.st. Warszawa

